

Lublin, 22 września 2017 roku

Prof. zw. dr hab. Artur Kuś
Kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Wydział Prawa i Administracji
Uczelnia Łazarskiego w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Alicji Joanny Pawłowskiejpt. *„Prospołeczna ingerencja regulacyjna w sektorze energetyki. Uniwersalizacja usług powszechnych na przykładzie społecznie wrażliwych odbiorców energii elektrycznej”*, Łódź 2017(s.357).

Promotor –prof. zw. dr hab. Kazimierz Strzykowski

I. Wybór tematu, cele badawcze i hipotezy

1. Wybór tematyki rozprawy doktorskiej zasługuje na szczególną aprobatę. Prawo energetyczne jest jednym z działów prawa, który w ostatnich latach został gruntownie zreformowany. Uzasadnieniem wprowadzonych zmian był między innymi rozwój nowoczesnych technologii oraz istotne zmiany właśnie o charakterze społecznym. Szeroko pojmowane regulacje wynikające z prawa energetycznego stanowią bowiem aktualnie jeden z kluczowych problemów zarówno w gospodarce (państwa czy też szerzej - Unii Europejskiej), jak i w kontekście konsumentów (tzw. końcowych odbiorców). Europa stoi aktualnie w obliczu rosnącego zapotrzebowania na energię. Problemem jest też zmienność cen i zakłócenia dostaw. Konieczne jest również zmniejszenie wpływu, jaki sektor energetyczny wywiera na środowisko. Unia Europejska wyznaczyła sobie szczegółowe cele związane z energią i klimatem, które powinny zostać osiągnięte do 2020, 2030 i 2050 roku. W związku z tym, wybór tematyki rozprawy jest bardzo aktualny i w pełni uzasadniony, zarówno w kontekście prawa unijnego jak i krajowego.
2. Dobrze sformułowany tytuł rozprawy doktorskiej jest niezwykle istotny w kontekście określenia zakresu przedmiotowego, podmiotowego, terytorialnego i prawnego pracy. Już po analizie pracy stwierdzić można, że tytuł rozprawy w pełni oddaje istotę

podejmowanych dalej w rozprawie rozważań badawczych. We Wstępie rozprawy Autorka słusznie zauważa, że aksjologiczne uwarunkowania regulacji sektorowej wskazują na dwoistość celów w tym obszarze – tj. zapewnienie i rozwój konkurencji oraz zapewnienie zainteresowanym podmiotom usług publicznych (s. 7). Cele te są wyraźnie artykułowane w dalszych rozważaniach rozprawy.

3. Zgodzić się można z Autorką, że problematyka regulacji w sektorze energetycznym podejmowana już byłazarówno w nauce prawajak i ekonomii a także innych technicznych dziedzin nauki.Nie jest to zatem tematyka zupełnie nieznana i nieporuszana w literaturze przedmiotu. Podkreślić jednak trzeba, że w literaturze prawniczej nie przeprowadzono jednak do tej pory kompleksowej oceny z uwzględnieniem zarówno aksjologicznego uzasadnienia, jak i analizy ewolucji koncepcji usług powszechnych. Nie ulega zatem wątpliwości, że rozprawa doktorska wypełnia istotną lukę w polskiej prawniczej literaturze przedmiotu i w pełni zasługuje na jak najszybsze wydanie w formie książkowej – co jednoznacznie rekomenduję. Recenzowana rozprawa doktorska wykracza bowiem poza standardowe opracowania prac doktorskich i jest niewątpliwie pracą dojrzałą o charakterze naukowym, poznawczym i praktycznym. Zawarte w niej rozważania i podjęte problemy badawcze zasługują na szerokie wykorzystanie w doktrynie prawa oraz praktyce gospodarczej.
4. Celem badawczym rozprawy było zidentyfikowanie obszarów regulacji prospołecznej ze wskazaniem kierunków zmian (s. 9). Autorka określiła miejsce prospołecznej ingerencji regulacyjnej w sektorze energetycznym oraz poddała szczegółowej analizie istotę, charakter prawny usług powszechnych realizujących interes publiczny w liberalizowanych sektorach. Ambitny cel pracy został w pełni zrealizowany, zwłaszcza poprzez zawarte we wnioskach końcowych autorskie uwagi *de lege lata* i *de lege ferenda*. Określone we Wstępie „cele pracy” zostały dodatkowo w wielu miejscach rozprawy dopełnione i uzupełnione w poszczególnych rozdziałach (stanowią tzw. cele częściowe).
5. Autorka w rozprawie stawia hipotezę badawczą, przyjmując założenie, że „prospołeczna ingerencja regulacyjna w sektorze energetycznym, przykładem której jest system wsparcia odbiorców wrażliwych energii elektrycznej jest efektem aksjologii prawa energetycznego, która poprzez zakres uwzględniania element społecznych dokonała wyodrębnienia z aksjologii prawa gospodarczego publicznego. W konsekwencji ingerencja regulacyjna stanowi narzędzie realizacji aksjologii prawa energetycznego, czyniąc tym samym ingerencję funkcją aksjologii. Prospołeczna

ingerencja regulacyjna stanowi więc niezbędny instrument prawny w zakresie ochrony określonych wartości w sektorze energii elektrycznej” (s. 10). Dla weryfikacji wskazanej hipotezy badawczej Autorka we Wstępie (s. 11) wskazała 15 pytań badawczych, na które odpowiedzi można odnaleźć w dalszych częściach rozprawy. Nie ulega wątpliwości, że hipotezy badawcze zostały zweryfikowane w dalszej części pracy pozytywnie. Tak postawione hipotezy badawcze, pomimo ich z natury ogólnego charakteru, są jasne, zrozumiałe i nie budzą zastrzeżeń merytorycznych. Stanowią twierdzenia, które są logiczne i w pełni zasadne. Zwrócić należy uwagę na to, że Autorka, w sposób bardzo precyzyjny i nie budzący wątpliwości, w całym dalszym tekście opracowania, konsekwentnie stara się udowodniać postawione we Wstępie hipotezy. Czyni to w sposób bardzo rzeczowy i z dużą dbałością o szczegóły. Odpowiedzi na tak postawione hipotezy można odnaleźć także w bardzo dobrze i jasnonapisanym zakończeniu pracy (nazwanym oryginalnie jako „Refleksja końcowa”). W całej rozprawie Autorka w sposób jednoznaczny, przekonujący, czasami oczywiście skłaniający do polemiki – a na pewno do zastanowienia – prezentuje własne poglądy dotyczące omawianej problematyki.

II. Układ treści

1. Wskazane przez Autorkę problemy badawcze mają swoje odzwierciedlenie w poprawnie sporządzonym układzie treści rozprawy. Układ pracy – co do zasady – jest prawidłowy i logicznie skonstruowany. Został podporządkowany wskazanemu tematowi, podejmowanym problemom badawczym i założonym celom. Odpowiada kolejności dokonywanej analizy prowadząc od rozważań ogólnych do bardziej szczegółowych. Metodologicznie nie budzi większych zastrzeżeń (szczegółowe uwagi i wątpliwości w dalszej części recenzji).
2. Praca składa się z trzech rozdziałów, chociaż merytorycznie składa się z dwóch części. Pierwsza część (rozdział I) jawi się jako ogólne wprowadzenie w omawianą tematykę a część druga (rozdziały II i III) – jako część szczegółowa. Rozdziały poprzedzone zostały poprawnie sporządzonym wykazem skrótów oraz autorskim Wstępem. We Wstępie wyróżnić można kilka logicznie poukładanych elementów (wybór tematu rozprawy, cele badawcze i hipotezy, opis układu pracy). Po rozdziałach merytorycznych zamieszczone zostało zakończenie („Refleksja końcowa”) oraz wykaz wybranego (wykorzystanego) orzecznictwa i bibliografia.

3. Rozdział I ma typowy charakter wprowadzający. Podjęto w nim udaną próbę wskazania ponadnarodowych i krajowych ram sektora energetycznego wyznaczających zakres ingerencji. W rozdziale tym omówiono podstawowe pojęcia (sektor, energia), prospołeczną ingerencję w kontekście zmian w pojmowaniu roli sektora oraz historyczne i aksjologiczne zmiany w krajowym sektorze energetycznym. Wskazano także na instrumenty oddziaływania w sektorze energetycznym. Treści zawarte w tym rozdziale są omówione w sposób właściwy.
4. Rozdział II to analiza ewolucji podejścia do prospołecznej ingerencji na przykładzie systemu wsparcia odbiorców wrażliwych. Autorka analizuje w nim projekty zmian w zakresie pomocy odbiorcom wrażliwym społecznie, aksjologiczne uzasadnienie pomocy. Wskazuje także na skuteczność instrumentów regulacyjnych w sektorze energetyki oraz CSR (zaangażowanie biznesu przyczyniające się do rozwoju gospodarczego i poprawy życia – ang. *Corporate Social Responsibility*) przedsiębiorstw energetycznych w zakresie pomocy odbiorcom wrażliwym społecznie. Rozdział ten ma raczej charakter opisowo – informacyjny, chociaż w końcowej jego części widać wyrażnie autorskie wnioski i podsumowania.
5. Rozdział III – najlepszy merytorycznie i najbardziej twórczy – zatytułowano „Nowy model regulacji prospołecznej”. Należy go traktować raczej jako uwagi Autorki w zakresie postulatów *de lege ferenda* niż *de lege lata*. Autorka omawia w nim podstawę aksjologiczną prospołecznej regulacji sektora energii elektrycznej oraz cele regulacji sektorowej. Wskazuje na główne problemy dotychczasowych rozwiązań. Rozdział ten ma również bardzo ciekawe implikacje praktyczne ze względu na wskazania rozwiązań występujących w innych państwach europejskich. W rozdziale tym wskazano także - *de lege ferenda* - na potrzebę uregulowania nowego prawa człowieka – prawa do dostępu do energii.
6. Można przyjąć, że układ treści rozprawy doktorskiej jest poprawny i zasługuje na pozytywną ocenę. Autorka zastosowała zatem logiczną metodę dedukcyjną mającą na celu dojście do określonego wniosku na podstawie założonego wcześniej zbioru przesłanek. Istotą takiego podejścia jest przechodzenie we wnioskowaniu od „ogółu do szczegółu”.

III. Metodologia i dobór źródeł

1. W recenzowanej rozprawie prawidłowo zostały wykorzystywane podstawowe metody badawcze właściwe dla nauk prawnych. Przede wszystkim była to metoda dogmatyczna (prawno-analityczna). Wykorzystane zostały również metody: historycznoprawna (głównie rozdział II) i metoda prawno-porównawcza (rozdział III). Korzystanie przez Autorkę ze wskazanych metod badawczych było, z punktu widzenia założonego celu rozprawy, poprawne i w pełni zasadne.
2. Dobór źródeł wykorzystanych w rozprawie i ich podział jest zasadniczo prawidłowy. Bibliografia zawiera wykaz najważniejszych pozycji z zakresu prezentowanej problematyki (ponad 250 pozycji), zarówno polskojęzycznych jak i anglojęzycznych. Niektóre, istotne i bardzo aktualne pozycje nie zostały jednak uwzględnione (por. M. Domagała, *Obowiązek współpracy gospodarczej przedsiębiorstw energetycznych*, Lublin 2016). Autorka wykorzystała w pracy szereg orzeczeń sądowych. Wskazać można na 5 orzeczeń polskiego Trybunału Konstytucyjnego, 10 orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości, orzecznictwo polskich sądów powszechnych (15), sądów administracyjnych (8), organów administracji. Dodatkowymi źródłami były podstawowe akty prawne z omawianego zakresu (polskie, unijne i międzynarodowe). Bardzo pozytywnie należy ocenić także wybór innych źródeł (*soft law*) – projektów, raportów, informacji, stanowisk, założeń (s.347-357) bez których trudno byłoby zrozumieć ewolucję i kształtowanie się omawianych w pracy instytucji prawnych.
3. Generalnie stwierdzić należy, iż dobór źródeł i ich wykorzystanie było właściwe dla tego typu prawniczych prac badawczych.

IV. Uwagiszczegółowe

1. Recenzowana rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, co jest warunkiem uznania jej za pracę doktorską. Ma nowatorski charakter i niewątpliwie dotyczy bardzo ważnych zagadnień prawnych postrzeganych zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej. Podstawową zaletą pracy jest to, iż Autorka w sposób zdecydowany prezentuje własne (autorskie) poglądy na analizowane problemy prawne. Praktycznie w każdym z rozdziałów dokonuje autorskich podsumowań, ocen i wniosków. Generalnie, już sama decyzja i wybór na rozprawę doktorską takiego tematu (a co za tym idzie tytułu) zasługuje na pełne uznanie i akceptację.

2. Praca jest napisana, co do zasady, poprawnym, bardzo klarownym językiem prawniczym. Zwraca uwagę szczególnie dbałość Autorki o słowo i bardzo cennopoznawczo zwracanie uwagi na różnorodne pojęcia i ich definicje. Styl opracowania, formułowanie przypisów dolnych (przypisy są zarówno opisowe jak i informacyjne) nie budzi zastrzeżeń. W pracy nie ma zbyt wielu niepotrzebnych rozważań i szerokich, monotonnych opisów. Własne uwagi, opinie, komentarze są - moim zdaniem - najważniejszą zaletą recenzowanej pracy doktorskiej i świadczą o dużej dojrzałości naukowej Autorki. Jakość wywodów Autorki jest bardzo wysoka. Są one starannie uporządkowane i prowadzone z dużą dyscypliną.

3. Bardzo ważne jest to, iż Autorka, praktyczne w każdym istotnym fragmencie pracy, prezentuje własne stanowisko lub przychyliła się do jednego ze stanowisk wyrażonych w doktrynie lub orzecznictwie. Wskazuje także na zróżnicowane poglądy w doktrynie, co świadczy o przemyśleniu i przepracowaniu tematu. Niejednokrotnie, Autorka w dyskusyjnych kwestiach, prezentuje własne stanowisko, czy proponuje uwagi *de lege ferenda*, nie stroniąc także od uwag krytycznych w stosunku do poglądów prezentowanych w literaturze. Omawia także różne możliwe interpretacje przepisów prawnych wskazując czasami na małą precyzję językową omawianych przepisów.

4. Na podkreślenie i aprobatę zasługuje zakończenie pracy (Refleksja końcowa). Autorka przytoczyła w nim hipotezy badawcze i w odniesieniu do nich sformułowała poprawne i logiczne wnioski. Syntetyczne i logiczne zakończenie pozwala na poznanie bardzo ciekawych i odważnych naukowo poglądów Autorki. Zakończenie pracy jest niezwykle cenne dla pełnego zrozumienia poglądów Autorki.

5. Kolejną zaletą pracy jest także poruszanie przez Autorkę w rozprawie pewnych wątków szczegółowych, niejednoznacznych lub dyskusyjnych. Doktorantka między innymi zwraca uwagę na:

a) specyfikę energii w kontekście określania jej jako zwykły „towar” (tak jak to zdefiniował już w 1964 roku ówczesny ETS), „dobro publiczne”, czy „dobro cywilizacyjne” warunkujące dostęp do innych dóbr; od cen energii i jej dostępności zależy w dużej mierze poziom życia mieszkańców oraz konkurencyjność gospodarki; energia nie podlega – co do zasady – magazynowaniu (por. np. nieporuszany w rozprawie problem magazynowania energii z OZE w ramach programu tzw. domowej transformacji energetycznej);

b) pojęcie „sektora energetycznego” i podział na podsektory (ciekawe uwagi o relacjach prawnych pomiędzy nimi);

c) cele publiczne realizowane przez państwo za pomocą przedsiębiorstw energetycznych przez nie kontrolowanych; w tym kontekście można było również rozważyć

jeszcze szersze odniesienie się do pomocy państwa (np. w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych);

d) realizację polityki energetycznej w UE i wybór dyrektyw a nie rozporządzeń w celu kształtowania tej polityki ze względu na specyfikę poszczególnych państw członkowskich UE; Autorka zwraca jednocześnie uwagę, że instrumenty stworzone przez polskiego prawodawcę w tym zakresie są nieproporcjonalne oraz nieskuteczne (s. 321) a stworzony system wsparcia, w żaden sposób nie przystaje do celów, jakie postawił prawodawca europejski; wskazuje również na obszary wymagające doprecyzowania, uzupełnienia oraz te, wymagające zasadniczych zmian legislacyjnych;

e) pojęcie „usług publicznych” i warunków, po spełnieniu których rekompensata z tytułu świadczenia usług publicznych nie jest kwalifikowana jako pomoc państwa (s. 46); podobnie również Autorka definiuje pojęcia „usług powszechnych” i związaną z nią instytucją „sprzedawcy z urzędu”, „usług użyteczności publicznej”, „usług w ogólnym interesie gospodarczym” - jest to o tyle istotne, gdyż pojęcia te mają jednak nieco inny zakres i znaczenie, a często, w sposób niewłaściwy, używane są zamiennie lub traktowane wyłącznie jako synonimy; tą cechą Autora należy szczególnie podkreślić, gdyż precyzja języka prawnego i języka prawniczego w dzisiejszych czasach nie jest powszechna a czasami wręcz marginalizowana; dodatkowo Autorka zwraca uwagę na to, że w wyniku powierzenia podmiotom prywatnym przez państwo tychże usług, następuje nałożenia na te podmioty obowiązków „służby publicznej” i wyposażenie je w pewne prerogatywy władzy publicznej (por. wyrok TK o sygn. akt K 37/04); dobrze byłoby też poznać też pogląd Autorki na to, czy rzeczywiście przedsiębiorstwa energetyczne można w pewien sposób kwalifikować jako podmioty realizujące i wpisujące się w „służbę publiczną”?

f) problem tzw. ubóstwa energetycznego (s. 70) i ochronę odbiorców jako ważny element konkurencyjnego rynku energii;

g) bliskie związanie celów sektorowych w zakresie energii i gazu z celami klimatycznymi (s. 76);

h) Konstytucję jako akt prawny kształtujący aksjologię prawa energetycznego (s. 87); Doktorantka zwraca uwagę na to, że dostęp do energii jest tak podstawową kwestią, że bez jego zagwarantowania niemożliwa staje się realizacja dobra wspólnego i godnego życia człowieka;

i) cele prawa energetycznego i polityki energetycznej (s. 93 i nast.): bezpieczeństwo, konkurencyjność, ochrona środowiska; wszystkie te elementy wpływają bowiem na kierunki polityki energetycznej; konkurencja zaś jest stanem, w którym przedsiębiorstwa energetyczne

optymalizują koszty swojej działalności w celu zaoferowania najlepszych warunków dostaw (najniższej ceny, dogodnych warunków płatności); dążą jednocześnie do maksymalizacji zysku; z drugiej strony są realizują przekazane przez państwo zadania (obowiązki); stąd pozostałe dwa elementy (bezpieczeństwo i ochrona środowiska) nie mogą być jedynie „dodatkiem” dla tejże polityki energetycznej;

j) Projekt Polityki energetycznej Polski do 2050 roku, która w 1997 roku otrzymała swoją aksjologię prawną natomiast w roku 2004 (po wejściu do UE) inkorporowała cały dorobek europejski w tym zakresie (s. 25);

k) różnicach w aksjologii w zależności od sektora energetycznego (s. 104); w tym kontekście wskazuje na sektor telekomunikacyjny i pocztowy; słusznie twierdzi, że odmienne są przecież konsekwencje dla sytuacji życiowej odbiorcy pozbawionego dostępu do energii a inne dla użytkownika pozbawionego np. dostępu do sieci internet, telefonu czy też usług pocztowych (s. 114);

l) zależności pomiędzy ingerencją a aksjologią, gdyż aksjologia ma zawsze charakter korygujący w stosunku do prawa (s.149);

ł) aksjologię prawa energetycznego, która „wymyka się ze sztywnych ram aksjologii prawa gospodarczego publicznego” (s. 248); w której można odnaleźć „nie tylko wyraźne nakazy uwzględniania społecznego wymiaru sektora, ale także nakaz podejmowania odpowiednich działań w tym zakresie” (s. 255); słusznie twierdzi, że „można mówić o wspólnej aksjologii sektorowej, uwzględniającej nie tylko elementy prokonkurencyjne, ale także konieczność zapewnienia odbiorcom dostępu do niektórych dóbr (...) uznawanych przez społeczeństwo za podstawowe” – s. 319;

m) godność, jako uzasadnienie prawa dostępu do energii (s. 265); jest to niezwykle istotny fragment pracy wskazujący na głębokie i ciekawe przemyślenia Autorki; niezwykle cenne poznawczo są uwagi dotyczące wpisania dostępu do internetu do katalogu praw człowieka (Estonia, Finlandia, Francja, Grecja); Autorka zauważa w tym kontekście, że „nie ma prawa do internetu bez prawa do energii” i pośrednio wywodzi stąd wniosek wpisania do polskiej Konstytucji nowego prawa człowieka – prawa do energii; powstaje jednak pytanie, czy jednak już z samej „godności” człowieka nie wynika prawo dostępu do energii? Wydawać by się mogło, że dodatkowe mnożenie nowych praw człowieka jest w dzisiejszych czasach niezwykle modne, ale czy potrzebne? (np. nowe prawo człowieka w Finlandii – prawo do sauny);jednym z istotnych i dyskusyjnych postulatów jest zatem propozycja dodania do katalogu praw człowieka nowego prawa – prawa gwarantującego dostęp do energii (s. 259); jest to mocno dyskusyjna propozycja, gdyż wspomniane prawo może

przecież wynikać już z samej godności człowieka a poza tym powstaje pytanie o inne prawa podobne – a może jeszcze bardziej podstawowe (np.: prawo do wody, powietrza itp.), które również nie są wyraźnie wyartykułowane w Konstytucji;

n) bardzo ciekawą warstwę prawnoporównawczą zawartą w pracy, szczególnie w odniesieniu do Wielkiej Brytanii, ale także Austrii, Francji, Belgii, Węgier, Hiszpanii.

Te przykładowe, jedynie subiektywnie wybrane przez recenzenta problemy, omówione są w pracy w sposób rzetelny i z dużą dbałością o szczegóły. Każdy ze wskazanych problemów może wywołać ożywioną dyskusję zarówno teoretyków prawa jak i praktyków (np. w zakresie zrewidowania przekonania o konieczności wycofania się państwa z gospodarki), w której to dyskusji Autorka ma jednak wyraźnie ukształtowane zdanie. Opinie Autorki są przy tym logiczne i zawierają bardzo dobrze dobraną argumentację prawniczą.

6. Pośród wielu zalet, praca posiada pewne (ale bardzo nieliczne) uchybienia. Jest to zupełnie oczywiste, gdyż nie istnieją „w przyrodzie” prace doktorskie bez żadnych uchybień. Tym bardziej, że są to „uchybienia” subiektywnie dostrzeżone przez recenzenta, które – patrząc z innej perspektywy – wcale nie muszą okazywać się jako niedociągnięcia. Wskazane poniżej uchybienia techniczno-stylistyczne i pewne wątpliwości, w żadnym stopniu nie umniejszają jednak zdecydowanie pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy doktorskiej. Podstawowe mankamenty pracy, moim zdaniem, można przedstawić w następujący sposób:

- a) „Spis treści” wskazany w rozprawie stanowi raczej „Przegląd treści”, gdyż nie jest precyzyjnym odzwierciedleniem wewnętrznych podziałów przyjętych w dalszym tekście pracy; w całym tekście rozprawy funkcjonują bowiem swoiste „podtytuły”, których nie można odnaleźć w spisie treści zamieszczonym na początku; nie jest – moim zdaniem – to zasadne, gdyż to właśnie „podtytuły” prowadzą Czytelnika po skomplikowanych zagadnieniach prezentowanych w pracy i powinny zostać ujęte w „Spisie treści” całej pracy;
- b) czasami w pracy są widoczne sformułowania publicystyczne (np. s. 26 – podtytuł – „Kolejny krok na drodze do liberalizacji sektora”);
- c) zwrócić można uwagę na nieliczne uchybienia natury stylistycznej („*spirythus movens* porządku prawnego” – s. 248 lub językowej np. używanie w pracy słowa „zapis” jako synonimu słów regulacja, postanowienie, przypis; s. 34, 37); czy też nieliczne uchybienia techniczne (np. źle sformułowany przypisy dolne – np. przypis 82 – powinno być „Tamże”) lub pojęciowe (np. w wykazie aktów prawnych tytuł „Prawo europejskie”; czym

innym jest „prawo europejskie” jako wynikające z systemu Rady Europy a czym innym jest prawo Unii Europejskiej; w wykazie akty te zostały nieco pomieszczone);

- d) w pracy brakuje wyraźnych podsumowań po każdym rozdziale kończących bardzo ciekawe rozważania; można było również rozważyć/zasygnalizować – w kontekście tytułu pracy – problematykę spółdzielni energetycznych w kontekście tzw. energetyki obywatelskiej.

V. Konkluzja

1. Rozprawa doktorska Pani mgr Alicji Joanny Pawłowskiej zatytułowana „*Prospołeczna ingerencja regulacyjna w sektorze energetyki. Uniwersalizacja usług powszechnych na przykładzie społecznie wrażliwych odbiorców energii elektrycznej*” spełnia wszelkie wymagania stawiane pracom doktorskim wynikające między innymi z art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 882 ze zm.). Stanowi oryginalne rozwiązanie bardzo ważnego problemu naukowego poprzez wskazanie modelu regulacji prospołecznej w sektorze energetycznym oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w zakresie prawa Unii Europejskiej i szeroko pojmowanego publicznego prawa gospodarczego a w szczególności prawa energetycznego. Poruszane w rozprawie wątki, własne opinie i komentarze, oraz poprawność analitycznego formułowania wypowiedzi wskazują na to, że Autorka posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. W związku z powyższym jednoznacznie wnoszę o przyjęcie recenzowanej pracy jako rozprawy doktorskiej i o dopuszczenie Pani mgr Alicji Joanny Pawłowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

